

متن، معنی، شرح و تفسیر غزل شما ره ۲ حافظ: صلاح کار کجا و من خراب کجا

غزل ۲ حافظ با مطلع صلاح کار کجا و من خراب کجا آغاز می شود. وزن غزل مفاعلهن مفاعلهن مفاعلهن مفاعلهن می باشد. در ادامه می توانید متن کامل غزل و همچنین معنی لغات و شرح و تفسیر ابیات را مشاهده کنید. شرح و تفسیر برگرفته از کتاب شرح سودی بوسنوی بر حافظ ترجمه دکتر عصمت ستارزاده می باشد. ضمناً می توانید از فایل pdf متن، معنی و تفسیر غزل استفاده کنید.

متن غزل شماره ۲ حافظ

صلاح کار کجا و من خراب کجا

ببین تفاوت ره کز کجاست تا به کجا

دل ز صومعه بگرفت و خرقه سالوس

کجاست دیر مغان و شراب ناب کجا

چه نسبت است به رندی صلاح و تقوا را

سَماعِ وَعْظُ کجا نغمه رباب کجا

ز روی دوست دل دشمنان چه دریابد

چراغ مرده کجا شمع آفتاب کجا

چو کحلِ بینشِ ما خاکِ آستانِ شماس

کجا رویم بفرما از این جناب کجا

مبین به سیب زَنخُدان که چاه در راه است

کجا همی روی ای دل بدین شتاب کجا

بشد که یاد خوشش باد روزگارِ وصال

خود آن کرشمه کجا رفت و آن عتاب کجا

قرار و خواب ز حافظ طمع مدار ای دوست

قرار چیست صبوری کدام و خواب کجا

صلاح کار کجا و من خراب کجا
ببین تفاوت ره کز کجاست تا به کجا

صلاح کار یا صلاح یار: هر دو مجاز است و صلاح یار یعنی یاری که به فکر آرایش و اصلاح خود است

خراب: سرخوش و مست

معنی بیت: ببین چه فاصله و تفاوتی بین من و یار است. یار به فکر آرایش و زینت خویش است و من مست و خراب و سرخوش از شراب عشق.

دلَم ز صومعه بِگِرِفْت و خرَقه سالوس
کجاست دیر مغان و شراب ناب کجا

صومعه: در اصل عبادتگاه مسیحیان بوده است و بعداً مطلقاً به عبادتگاه گفته شد.

خرقه سالوس: خرقة ریا

دیر: خانه ای که راهبان در آن عبادت کنند و غالباً از شهرهای بزرگ بدور است و در بیابانها و قله های کوهها برپا گردد و هر گاه در شهر بنا گردید آن را کنیسه (کلیسا) یا بیعه گویند و بعضی میان این دو فرق گذارند که کنیسه از آن یهود است و بیعه متعلق به نصاری است

مغان: جمع مغ. مغان در اصل قبیله ای از قوم ماد بودند که مقام روحانیت منحصرأ به آنان تعلق داشت

ناب: خالص، صافی

معنی بیت: از هر چیز و هر جایی که در آن ظاهرنمایی و غریبکاری و دغلکاری است متنفرم. به دنبال عشق و می و مستی ناب می گردم.

چه نسبت است به رندی صلاح و تقوا را

سَمَاعِ وَعَظْ كَجَا نَعْمَةً رَبَّابِ كَجَا

رندی: منکر و لابلالی و بی قید، ایشان را از این جهت رند خوانند که ظاهر خود را در ملامت دارد و باطنش سلامت باشد. (برهان قاطع). بر گروهی گویند که بی قید و لابلالی بوده باشند و رندان، مجردان و صافان و بی علائقگان را گویند. (آندراج). منکری که انکار او از امور شرعیه از زیرکی باشد نه از جهل. (غیث اللغات). هوشمند. باهوش. هوشیار. آنکه با تیزی و ذکاوت خاص مرثیان و سالوسان را چنانکه هستند شناسد نه چون مردم عامی. (یادداشت مؤلف). در اصطلاح متصوفان و عرفا بمعنی کسی است که جمیع کثرات و تعینات و جویی ظاهری و امکانی و صفات و اعیان را از خود دور کرده و سرفراز عالم و آدم است که مرتبت هیچ مخلوقی بمرتبت رفیع او نمی رسد.

صلاح و تقوا: در این بیت عالم رندی که جهان بی پروایی و لابلالی گری است در مقابل عالم صلاح و تقوی که جهان زهد و پرهیزگاری آمده است

سَمَاع: شنیدن

نَعْمه: آواز خوش

رَبَّاب: از آلات موسیقی شبیه تار که کاسه آن کوچکتر و در قدیم دارای دو سیم بوده و آن را با کشیدن کمانه یا آرشه می نواخته‌اند. نام دیگر آن تنبور است

معنی بیت: شنیدن سخنرانی‌ها و نصیحت‌های واعظان و عالم زهد و پرهیزگاری و ترس کجا و عالم رندی و بی پروایی و لابلالی گری و شعر و آواز و موسیقی کجا

ز روی دوست دل دشمنان چه دریابد

چراغِ مرده کجا شمعِ آفتاب کجا

معنی بیت: همانطور که شمع خاموش از خورشید نور نمی گیرد، دل افسرده دشمنان هم از روی جانان کسب فیض نمی کند

چو کُحَلِ بَینِشِ ما خَاکِ آسْتَانِ شَمَاسْتِ

کجا رویم بفرما از این جناب کجا

کُحَل: سرمه

بینش :دیدن، بصر

آستان :درگاه

جناب :در عربی به معنای حیات و حول خانه است

معنی بیت :چون خاک آستان شما سرمه چشم ماست، بفرمایید که از این پیشگاه کجا رویم؟

مبین به سیب زَنخْدان که چاه در راه است

کجا همی روی ای دل بدین شتاب کجا

سیب زَنخْدان :گودی چانه یار که شعرا آن را به سیب تشبیه می کنند. زَنخْدان: چانه

معنی بیت :ای دل به سیب زَنخْدان جانان فریفته مشو که آن در سر راهت چاهی است.

بشد که یاد خوشش باد روزگارِ وصال

خود آن کرشمه کجا رفت و آن عتاب کجا

بشد :رفت

یاد خوشش باد :یادش خوش باد

کرشمه :ناز و ادا

عتاب :ملامت کردن؛ سرزنش

معنی بیت :روزگار وصال رفت و تمام شد. یادش به خیر باد. آن عشوه و ناز و ادای جانان و ملامت ها و سرزنش های یار کجا رفت؟

قرار و خواب ز حافظ طمع مدار ای دوست

قرار چیست صبوری کدام و خواب کجا

طمع مدار: آرزو مکن

قرار چیست - کدام - کجا استفهام انکاری است.

معنی بیت: ای جانان از حافظ در مقام عشق موقع قرار و آرامش و ثبات و متانت نداشته باش. این موارد از ویژگی های مقام صبر است نه عشق

نویسنده: دکتر زند